

Stillasittande, fysisk aktivitet och nackbesvär – autonoma förklaringsmodeller

David Hallman

Med dr

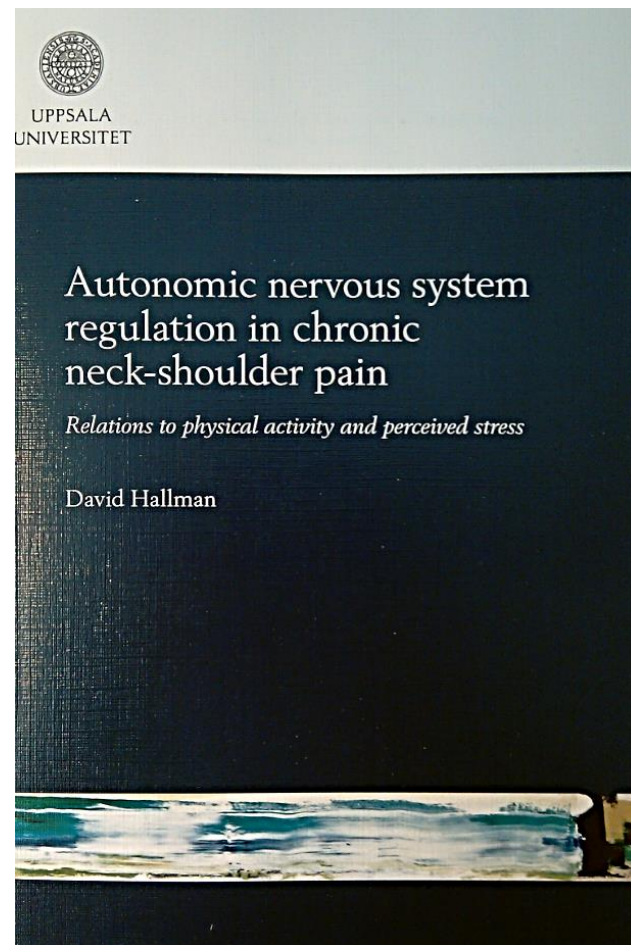
*Centrum för Belastningsskedeforskning (CBF), Akademin för Hälsa
och Arbetsliv, Högskolan i Gävle*

Min bakgrund

- Post doc på CBF, Högskolan i Gävle
- Disputerade 2013, Medicinska Fakulteten, Uppsala Universitet
- Magisterexamen i Psykologi, Högskolan i Gävle

Avhandlingen:

<http://uu.divaportal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:575861>

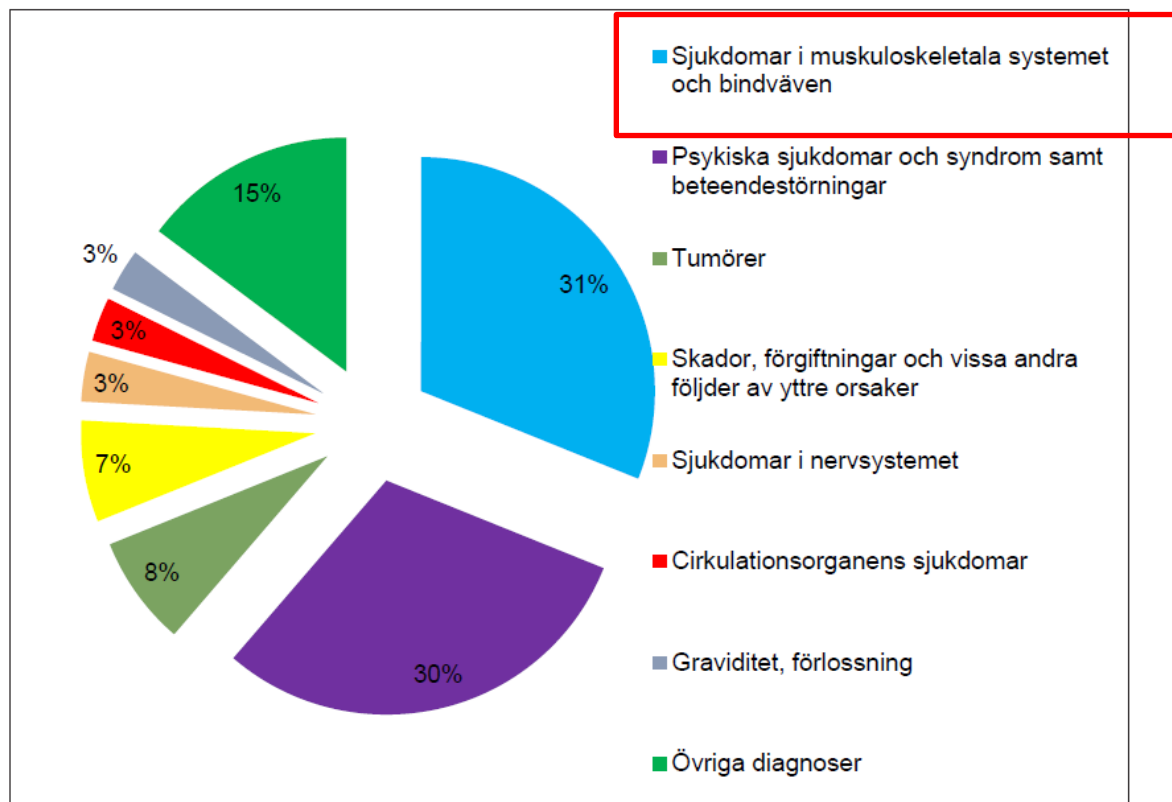
Bakgrund

- Muskelbesvär (MSD) utgör ett stort arbetshälsoproblem
  - Samhället: höga kostnader.
  - Organisationen: minskad produktion
  - Individen: försämrad livskvalitet och arbetsförmåga

AFA försäkring 2013

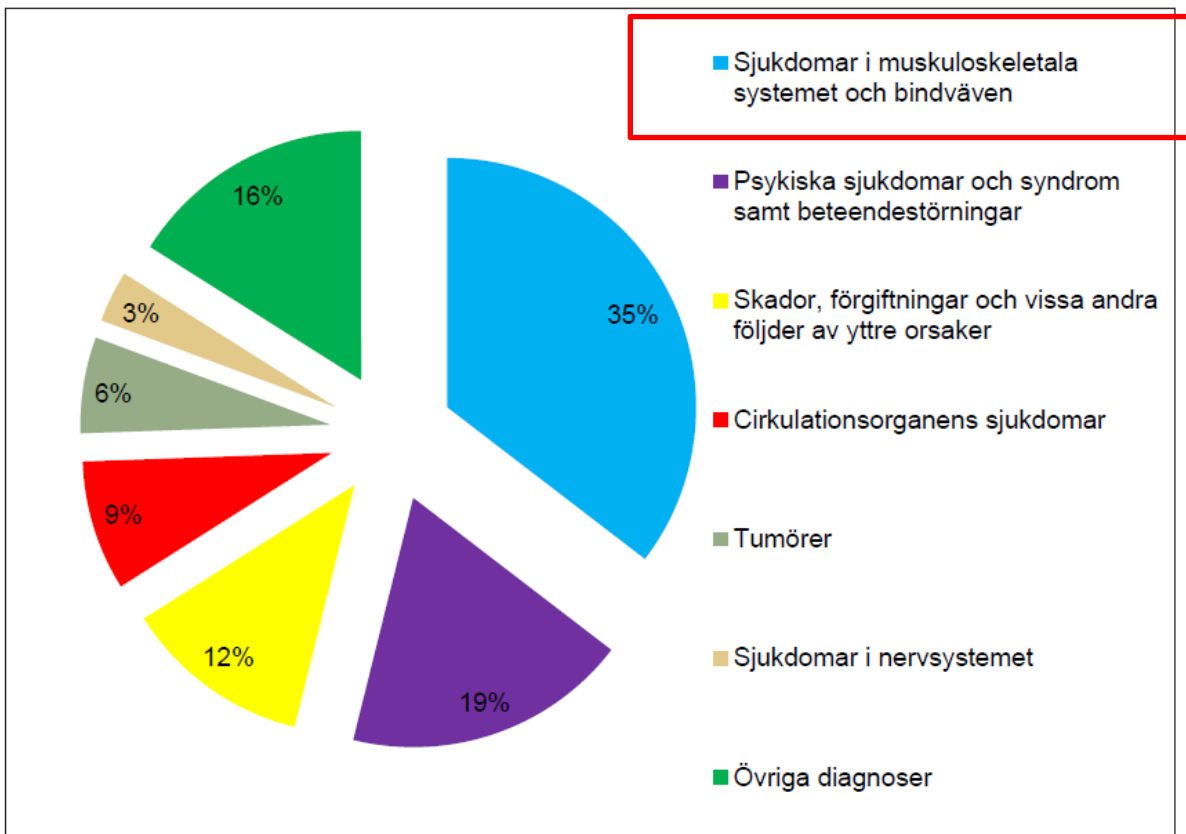
DIAGRAM 1.

NYA LÅNGA SJUKFALL FÖRDELAT PÅ DIAGNOSER. KVINNOR 2010 OCH 2011.

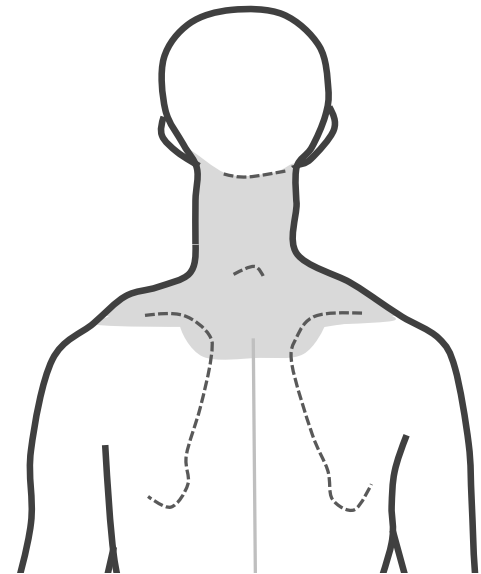
AFA rapport 2013

DIAGRAM 2.
NYA LÅNGA SJUKFALL FÖRDELAT PÅ DIAGNOSER. MÄN 2010 OCH 2011.

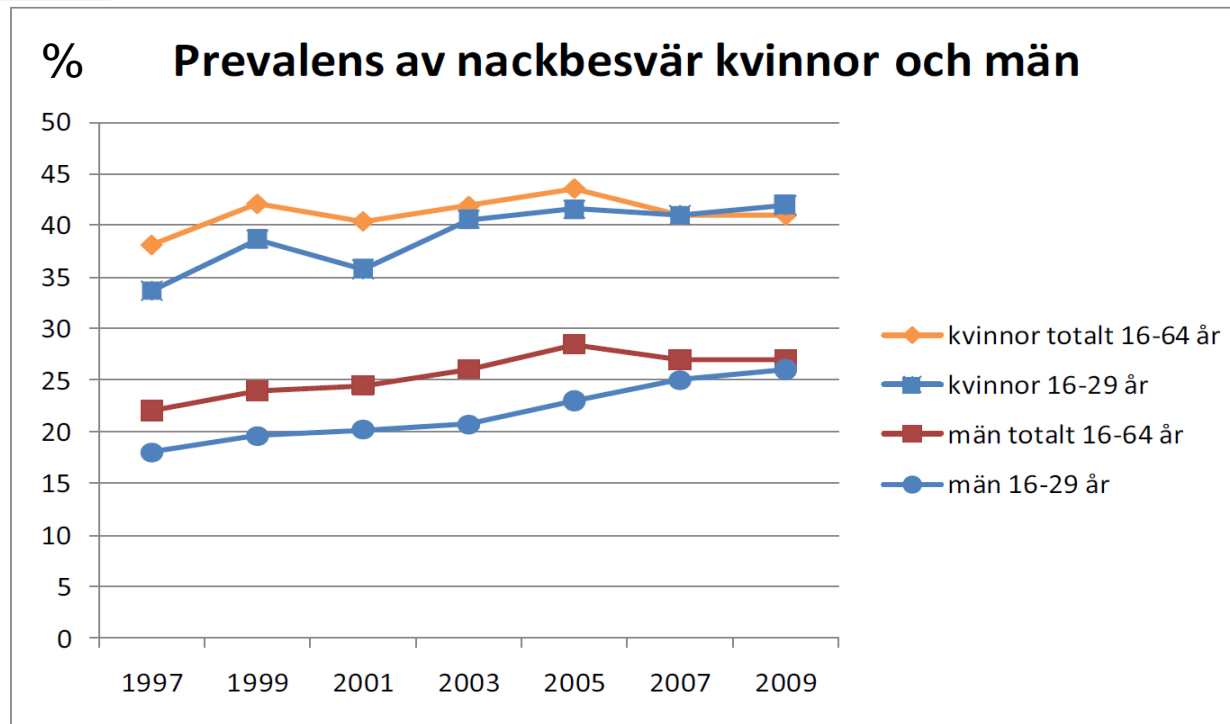

Smärta i nacke/skuldra

- Smärta i nacke-skuldra (NSP) är vanligt hos arbetande populationen.
  - Prevalens mellan 30-50% i olika studier.
- Symptom: smärta, trötthet, ömhet vid palpation och stelhet muskler (ICD-10 kod M79.1)
- Många drabbade utvecklar kronisk smärta

Nacksmärta - Prevalens

SCB:s Arbetsmiljöundersökningar.
Besvär i övre rygg/nacke minst en dag i veckan efter arbetet.

Riskfaktorer för arbetsrelaterade besvär i nacke-skuldra

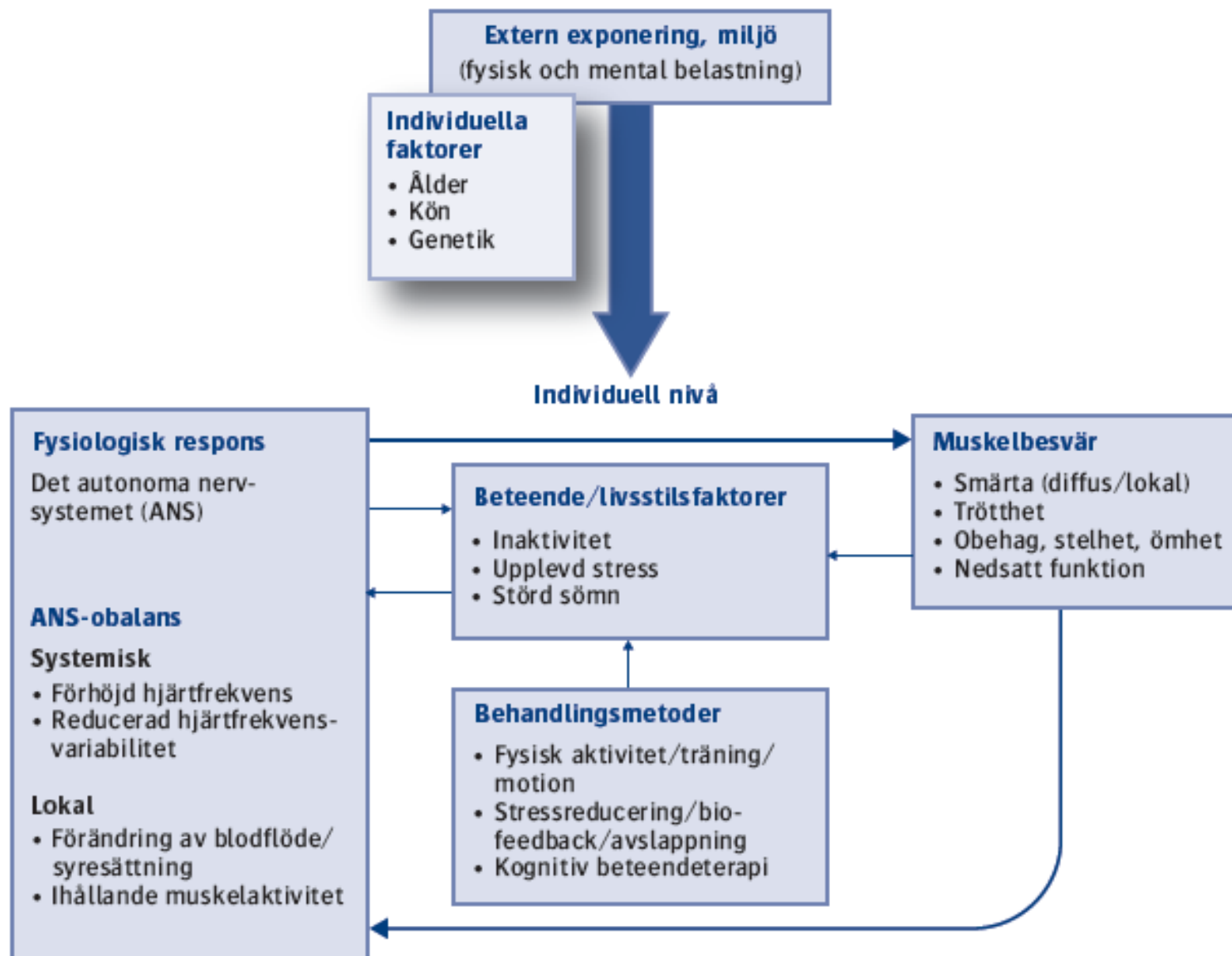
Fysiska och psykosociala riskfaktorer på arbetet:

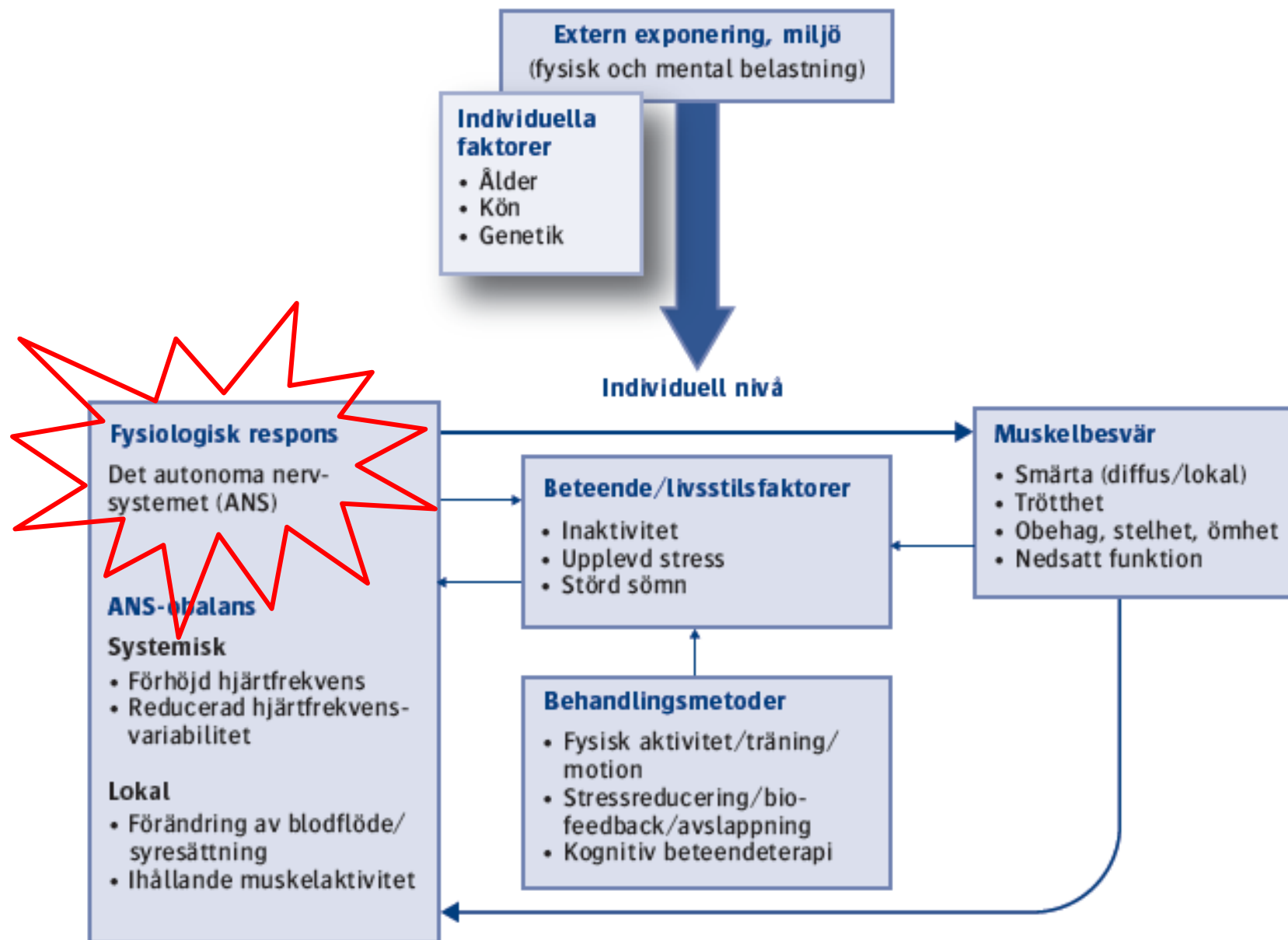
- repetitivt arbete
  - obekväma arbetsställningar
  - tunga lyft
  - stillasittande arbete
  - psykosociala faktorer och stress
- Dessa interagerar med varandra och med andra faktorer (tex kön och ålder)

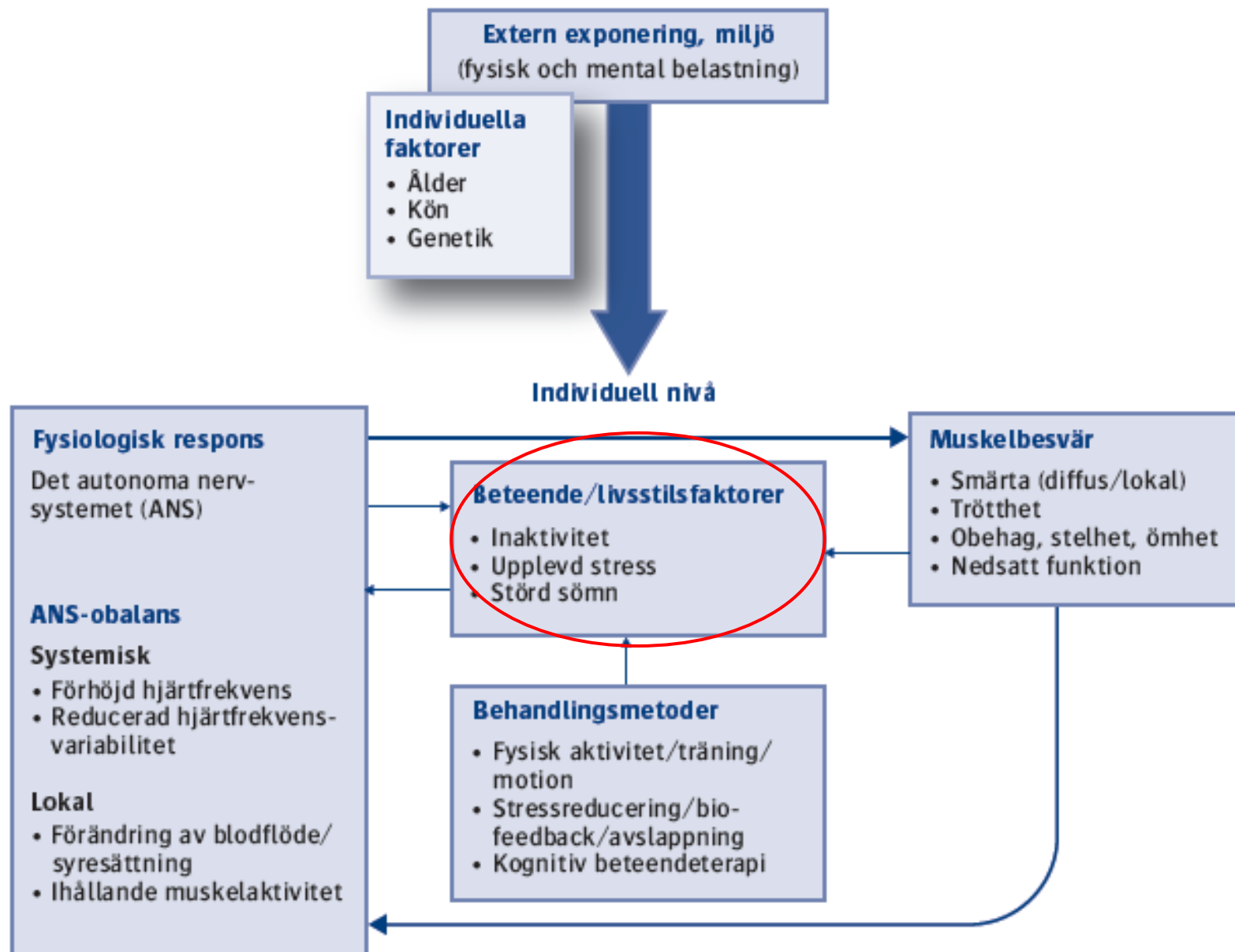

Oklart varför besvären uppstår och försämras

- De underliggande mekanismerna bakom kronisk nacksmärta är fortfarande oklara.
  - resulterar i bristande prevention och behandling.
- Mer kunskap behövs om hur smärtan uppstår och förvärras

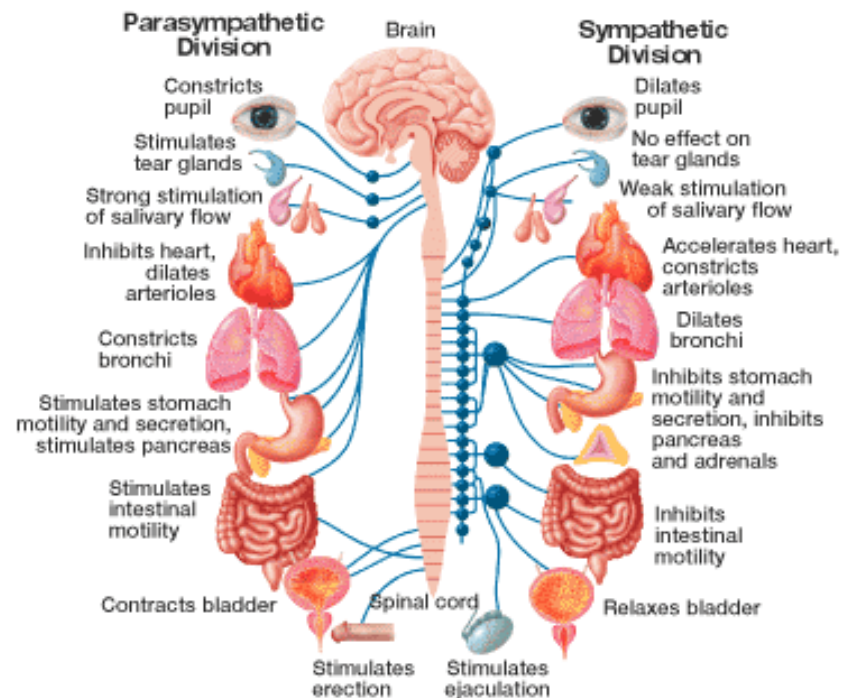

Det autonoma nervsystemet (ANS)

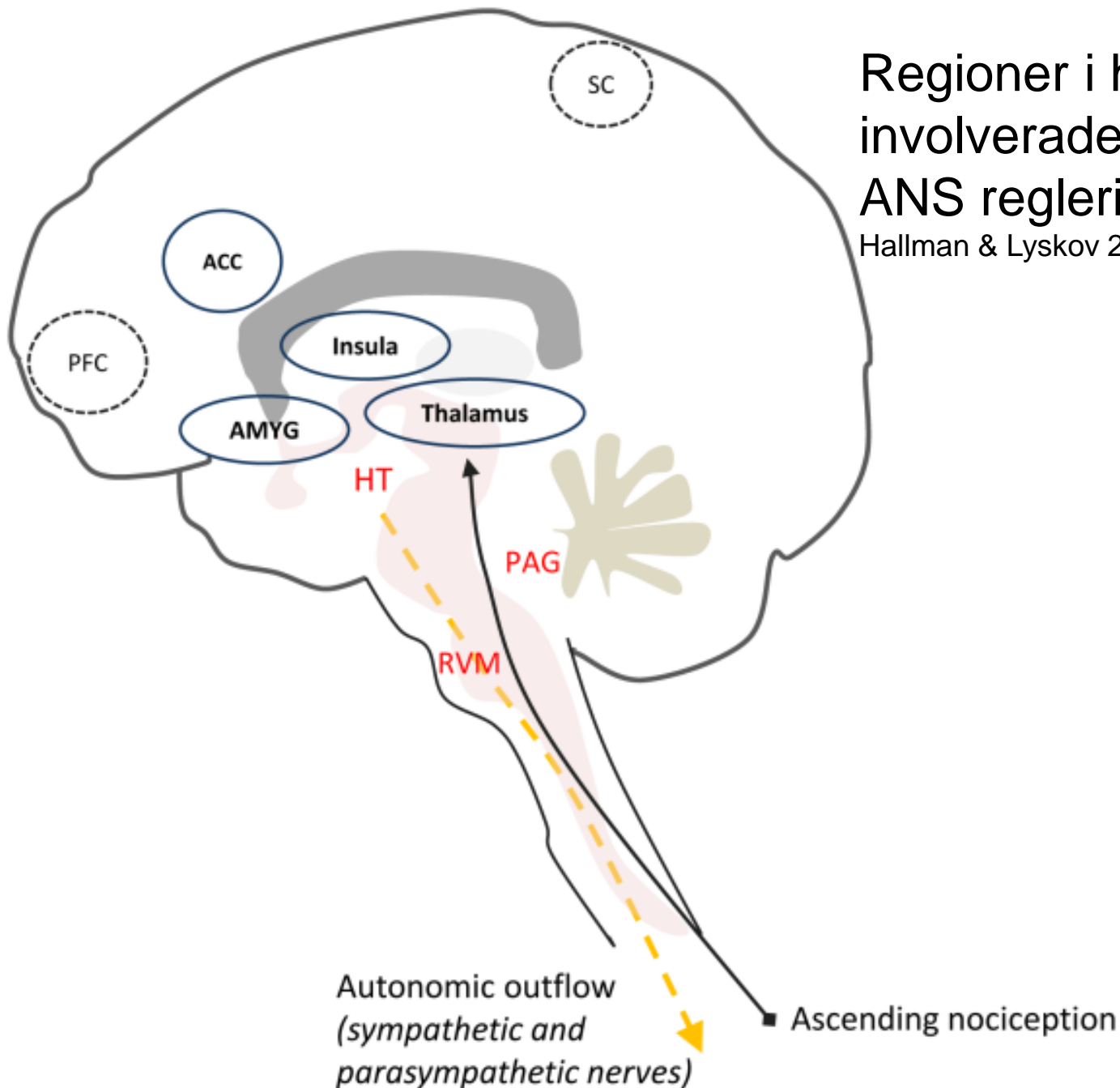
– ett möjligt element vid kronisk muskelsmärta (e.g. Johansson et al. 2003; Passatore and Roatta 2006; Martinez-Lavin 2007; Vierck 2006; Visser and van Dieen 2006).

- Sympatisk överaktivitet:
  - Smärta
  - Motorisk kontroll
  - Blodflöde i muskler
  - Systemisk cirkulation
  - Inflammation
- Parasympatisk aktivitet gynnar uppbyggande processer i kroppen

Regioner i hjärnan involverade i smärta och ANS reglering

Hallman & Lyskov 2012

Autonom reglering vid kronisk NSP

- Bevis för ANS obalans hos patienter med fibromyalgi (Martinez-Lavin 2007).
- Det saknas studier på regional smärta i nacke/skuldra.
- Tidigare studier har utförts i labbet – låg validitet.
  - belastningarna kan inte generaliseras till dagliga livet.
- Fysisk aktivitet måste tas i beaktning.

Fysisk aktivitet – bättre kardiovaskulär reglering

- **Fysisk aktivitet** minskar risken för
  - Dödlighet
  - Kardiovaskulära sjukdomar
  - Fetma
  - Diabetes
  - Stressrelaterade sjukdomar
- Leder till bättre autonom funktion (tex sänkt puls och blodtryck)
- **Inaktivitet** (tex stillasittande) är en oberoende riskfaktor.

Fysisk inaktivitet och muskelsmärta

- Kan muskelsmärta leda till fysisk inaktivitet?

Hur?

- Undvikande beteende
  - Rörelserädsla
  - Trötthet eller stress
- Fysisk inaktivitet är en möjlig förklaring till avvikelser i ANS reglering hos personer med kronisk NSP

Övergripande syfte

Att undersöka skillnader i det autonoma nervsystemets reglering mellan personer med kronisk smärta i nacke-skuldra och friska personer

Övergripande hypoteser

- Personer med kronisk NSP visar en obalanserad autonom reglering jämfört med friska personer.
- Personer med kronisk NSP visar minskad fysisk aktivitet jämfört med frisk personer.
- Avvikelser i autonom reglering kopplas till minskad fysisk aktivitet.

Publikationer från avhandlingen

- I. Hallman DM, Lindberg L-G, Arnetz BB, Lyskov E. **Effects of static contraction and cold stimulation on cardiovascular autonomic indices, trapezius blood flow and muscle activity in chronic neck-shoulder pain.** *European Journal of Applied Physiology*, 2011, 111(8): 1725-1735.
- II. Hallman DM, Lyskov E. **Autonomic regulation, physical activity and perceived stress in subjects with musculoskeletal pain: 24-hour ambulatory monitoring.** *International Journal of Psychophysiology*, 2012, 86(3): 276-282.
- III. Hallman DM, Hed Ekman A, Lyskov E. **Changes in physical activity and heart rate variability in chronic neck-shoulder pain: monitoring during work and leisure time.** *International Archives of Occupational and Environmental Health*, 2014, 87, 734-44.

Studie I

Specifikt syfte:

Att undersöka autonom reglering under vila och i respons på smärta och fysisk belastning hos personer med NSP och friska kontroller.

Försökspersoner

- **Kronisk smärta** (>6 månader) i nacke-skuldra (n=23).
  - *Smärtintensitet 3.6 (CR10, 0-10)*
  - *Duration på smärta 9.5 år*
  - *Klassificering:* trapezius myalgi, tension neck syndrome
  - *Symptom:* smärta, ömhet vid palpation och stelhet i trapezius musklerna vid undersökning.
- **Besvärslösa friska kontroller** (n=21), matchade för kön och ålder.
- **Exklusion:** sjukskrivning, traumatisk eller reumatisk smärta, kronisk sjukdom eller medicinering som påverkar smärta eller ANS funktion.

Datinsamling 1

Occasion 1 Study I

Autonomic function testing

- 1) Questionnaires
- 2) Continuous assessment
HRV, BP, EMG, MBF

Rest 15 min	Hand grip 3 min	Rest 5 min	Cold 3 min	Rest 5 min	Breathing 1 min
----------------	--------------------	---------------	---------------	---------------	--------------------

Occasion 2 Study II

Ambulatory monitoring

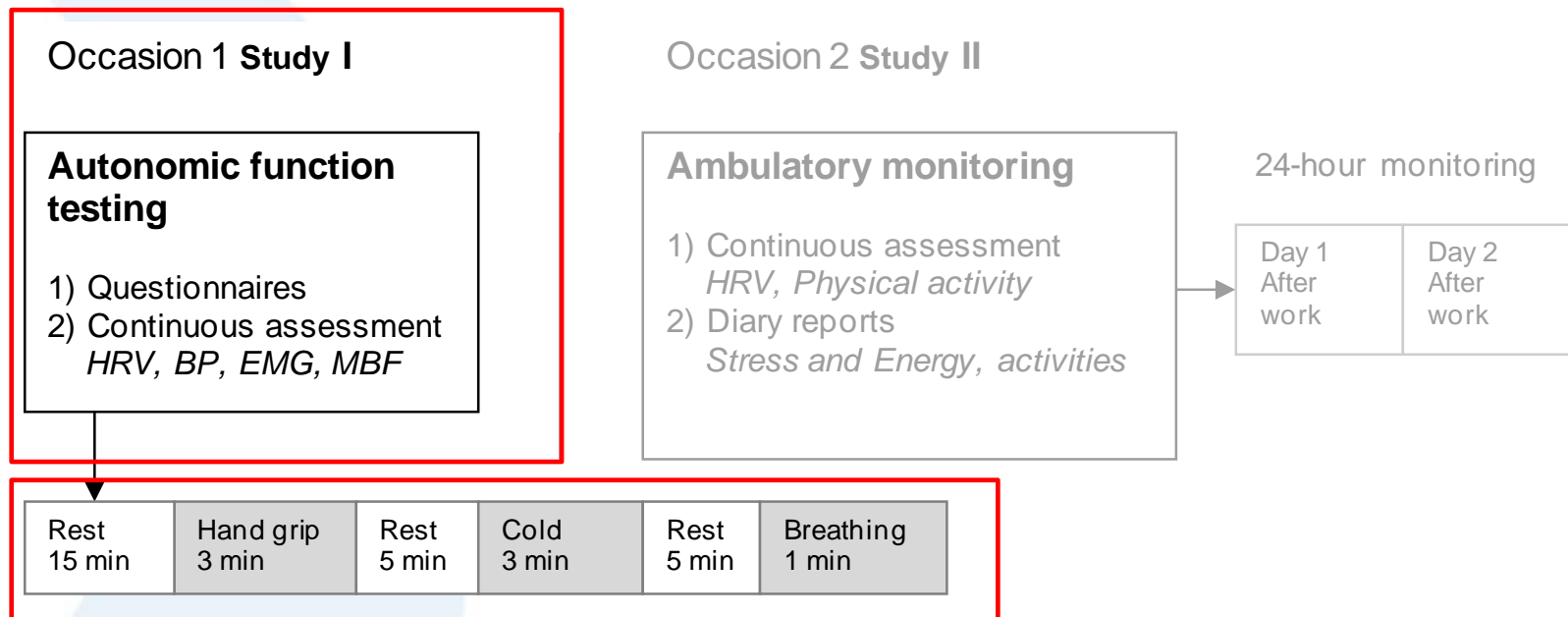
- 1) Continuous assessment
HRV, Physical activity
- 2) Diary reports
Stress and Energy, activities

24-hour monitoring

Day 1 After work	Day 2 After work
---------------------	---------------------

Datainsamling 1

HRV, hjärtfrekvens variabilitet; BP, blodtryck; EMG, Elektromyografi; MBF, muskelblodflöde

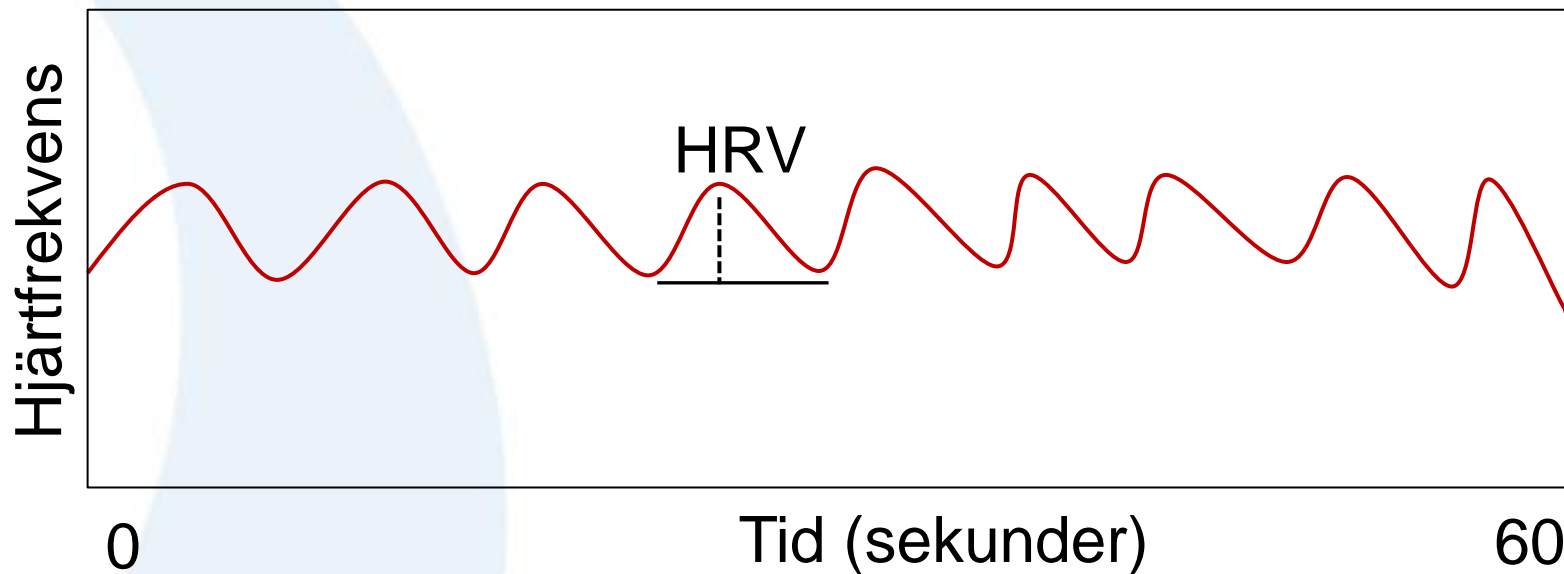
Protokoll

Baslinje vila 15 min	Handgrepp (30% MVF) 3 min	Vila 5 min	Kallvatten- test 3 min	Vila 5 min	Djup andning 1 min	Vila 5 min
-----------------------------------	--	---------------	--------------------------------------	---------------	----------------------------------	---------------

Kontinuerlig mätning:

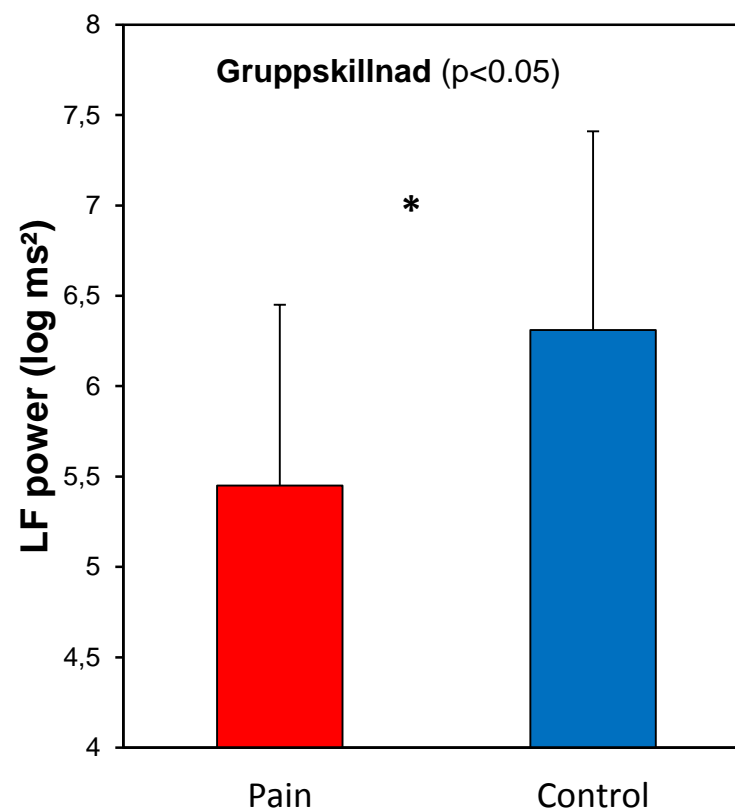
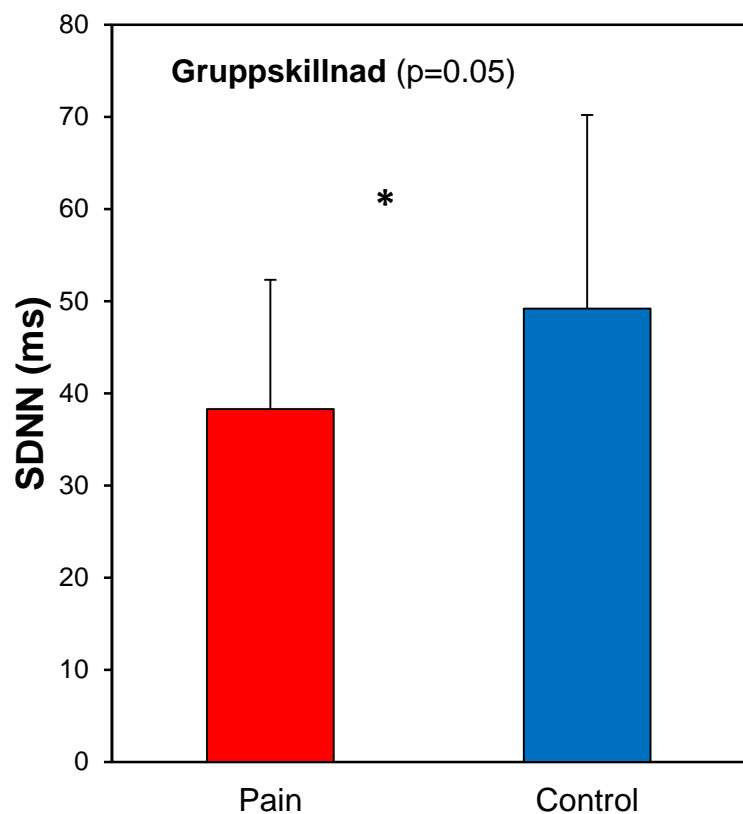
- Hjärtfrekvensvariabilitet (ECG)
- Blodtryck
- Trapezius muskelblodflöde (photoplethysmography, PPG)
- Trapezius muskelaktivitet (elektromyografi, EMG)

ANS reglering av hjärtat kan mätas med hjärtfrekvensvariabilitet (HRV)

Resultat - Studie I

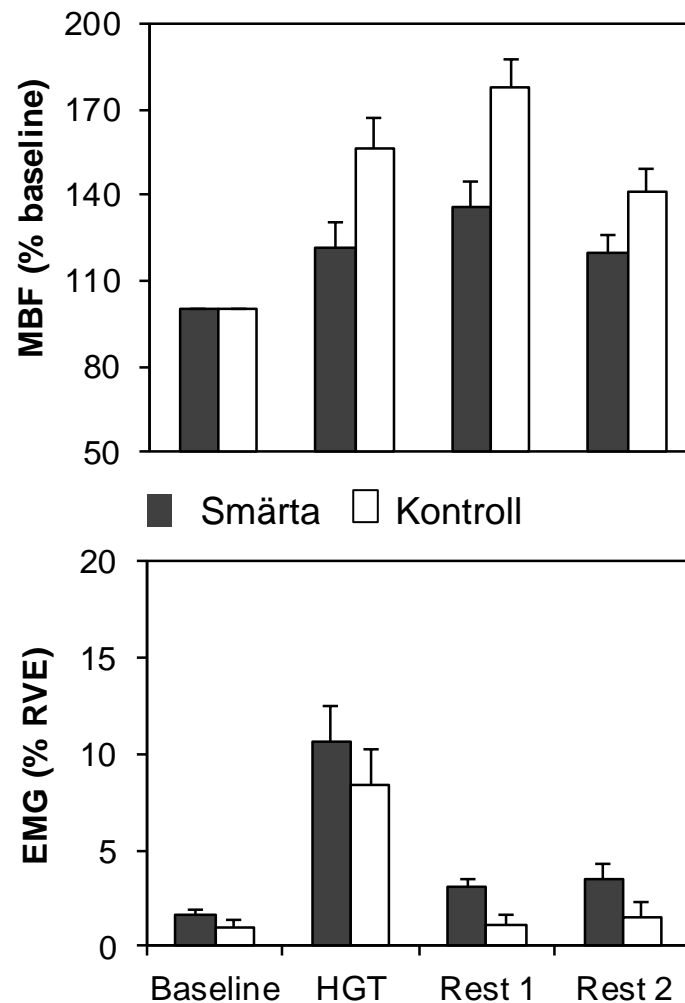
Minskad HRV (parasympatisk aktivitet) under vila hos personer med nack-skulder smärta

Handgrepp (HGT)

Gruppen med kronisk nacksmärta visade:

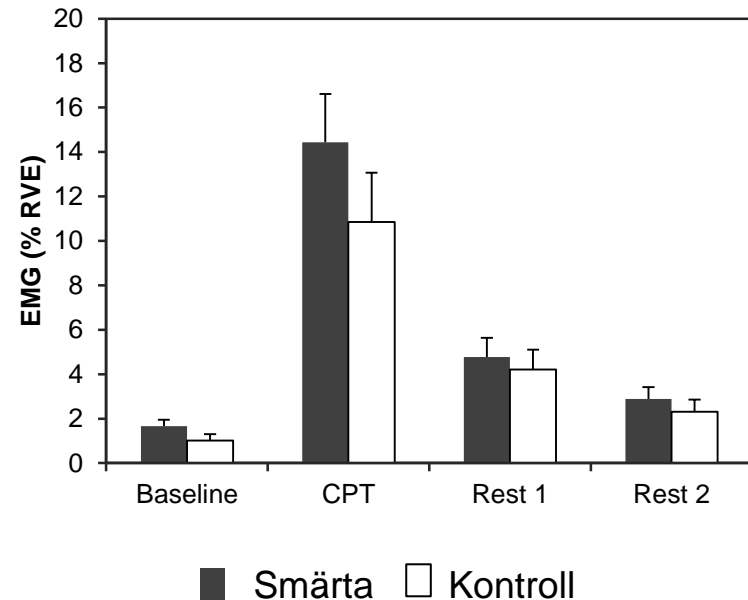
- Reducerat muskelblodflöde (MBF).
- Högre muskelaktivitet (EMG).
- Lägre respons i HRV
- Minskad respons i blodtryck.

Kallvattentest (CPT)

Smärtgruppen visade:

- Högre muskelaktivitet (EMG) i trapezius.
- Reducerat blodflöde.
- Ingen skillnad i HRV eller blodtryck.

Konklusion - Studie I

- Tecken på autonom obalans kunde ses på systemisk och lokal nivå hos personer med NSP.
- Reducerad HRV under vila indikerar lägre parasympatisk aktivitet hos personer med NSP.
- Gruppskillnader i blodflöde, muskelaktivitet och blodtryck indikerar en förändrad sympatisk respons på fysisk belastning hos personer med NSP.

Hur kan vi få mer kunskap om mekanismerna?

De flesta studier har gjorts i labbmiljö

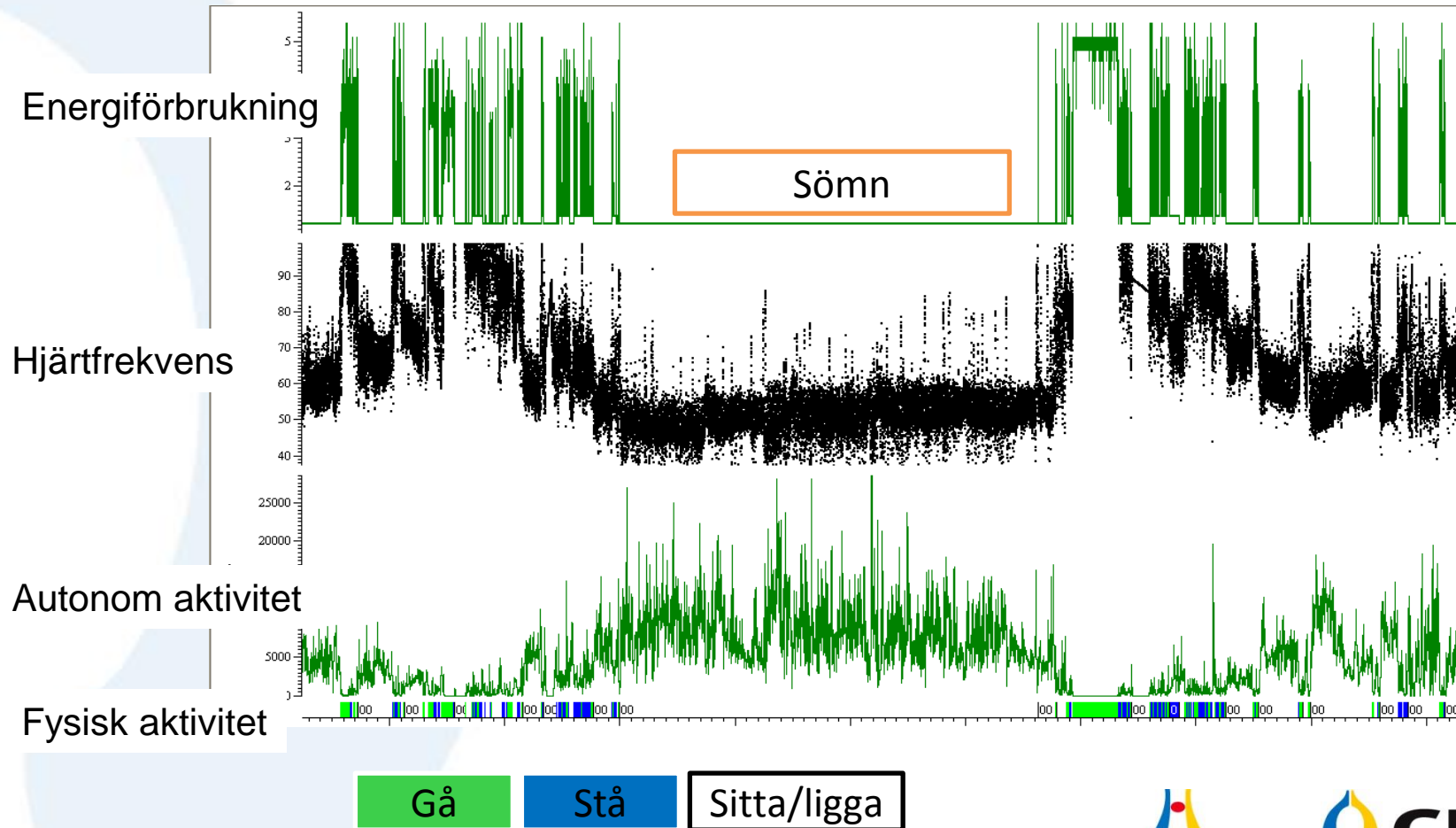
- + Kontroll över många påverkande faktorer (ljud, ljus, fysiska och mentala belastningar, arbetsställningar etc.)
- Dålig generaliserbarhet (andra belastningar än i verkliga livet)
- Kort duration på tester i labbet

Mätningar i dagliga livet (arbete och fritid)

- + Verkliga stressorer/belastningar
- + Fysisk aktivitet
- + Fysisk/mental belastning på arbetet/fritiden
- + Registrering av fysiologiska signaler på natten

Mätningar i dagliga livet (24 timmar)

Studie II

Specifikt syfte:

Undersöka skillnader i autonom reglering, fysisk aktivitet och upplevd stress/energi mellan personer med NSP och friska kontroller genom 24-timmar registrering av HRV, fysisk aktivitet och skattningar av symptom.

Datainsamling 1 - Studie II

Occasion 2 **Study II**

Ambulatory monitoring

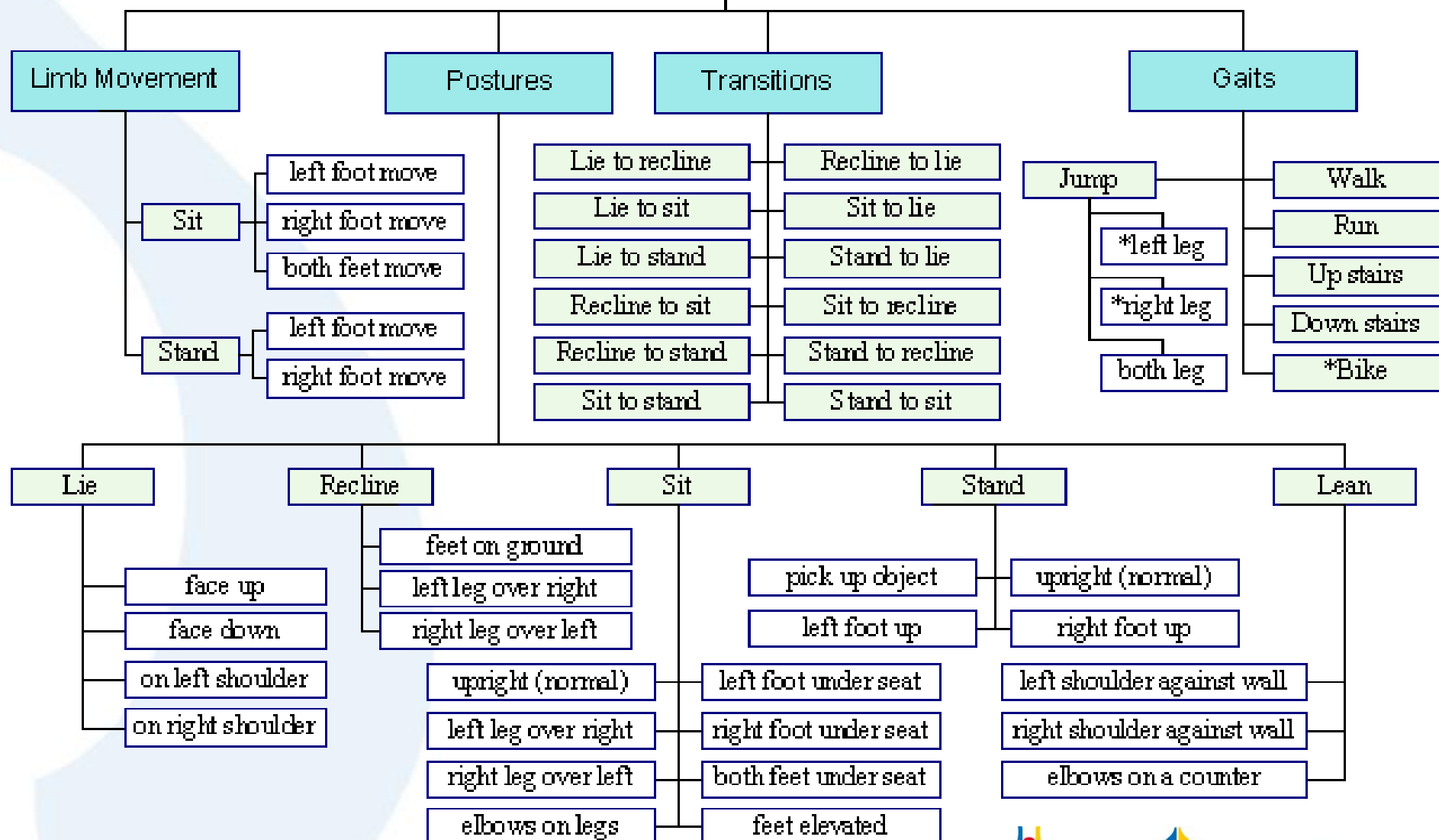
- 1) Continuous assessment
HRV, Physical activity
- 2) Diary reports
Stress and Energy, activities

24-hour monitoring

Day 1
After
work

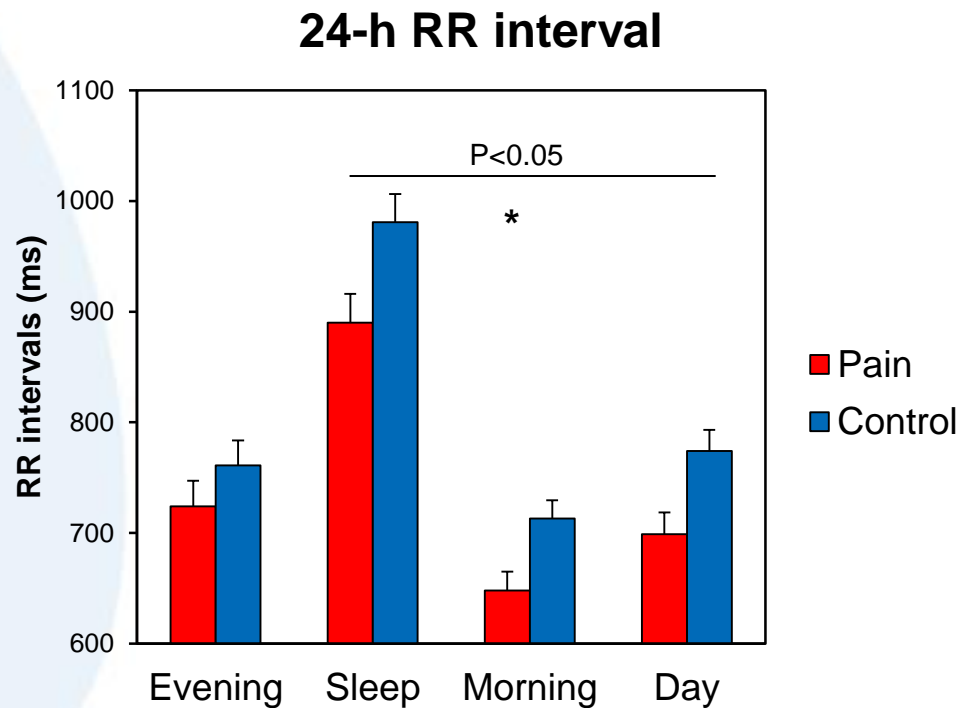
Day 2
After
work

Daily Physical Activities

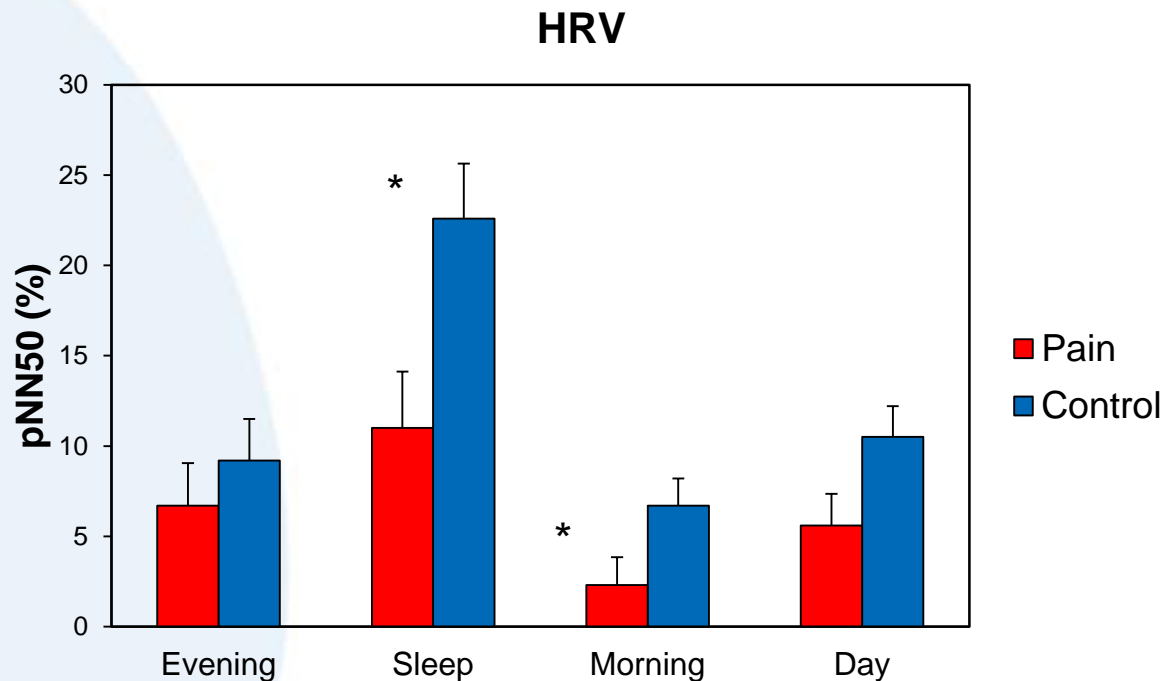
Huvudresultat - Studie II

Smärtgruppen (röda staplar) visade kortare RR interval (högre hjärtfrekvens) jämfört med kontrollgruppen.

24-timmar hjärtfrekvensvariabilitet (HRV)

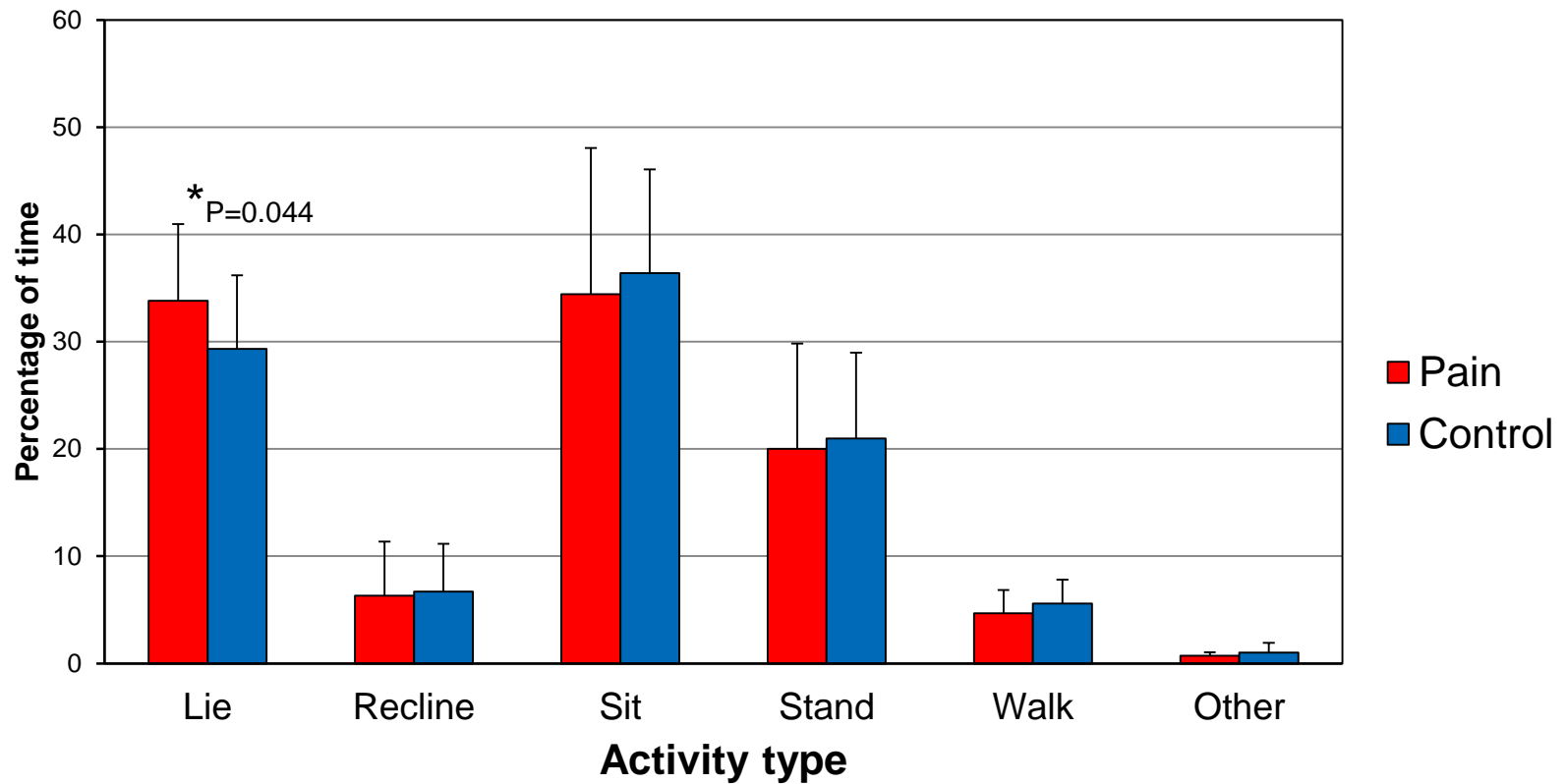
Smärtgruppen visade minskad parasympatisk aktivitet under sömnen jämfört med kontrollgruppen.

Not: Gruppsskillnader kvarstod efter justering för fysisk aktivitet och upplevd stress

Fysisk aktivitet

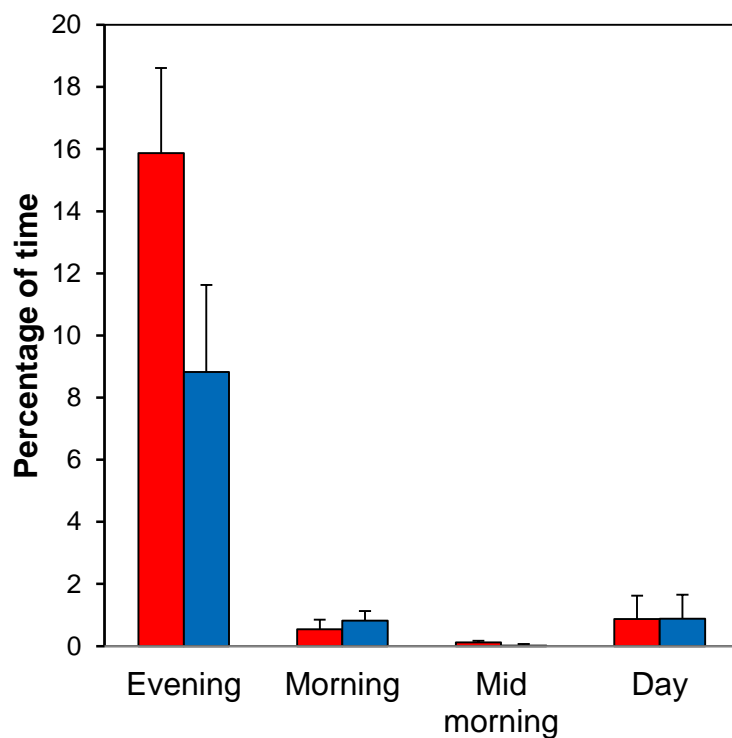
Smärtgruppen spenderade mer tid liggandes jämfört med kontrollgruppen.

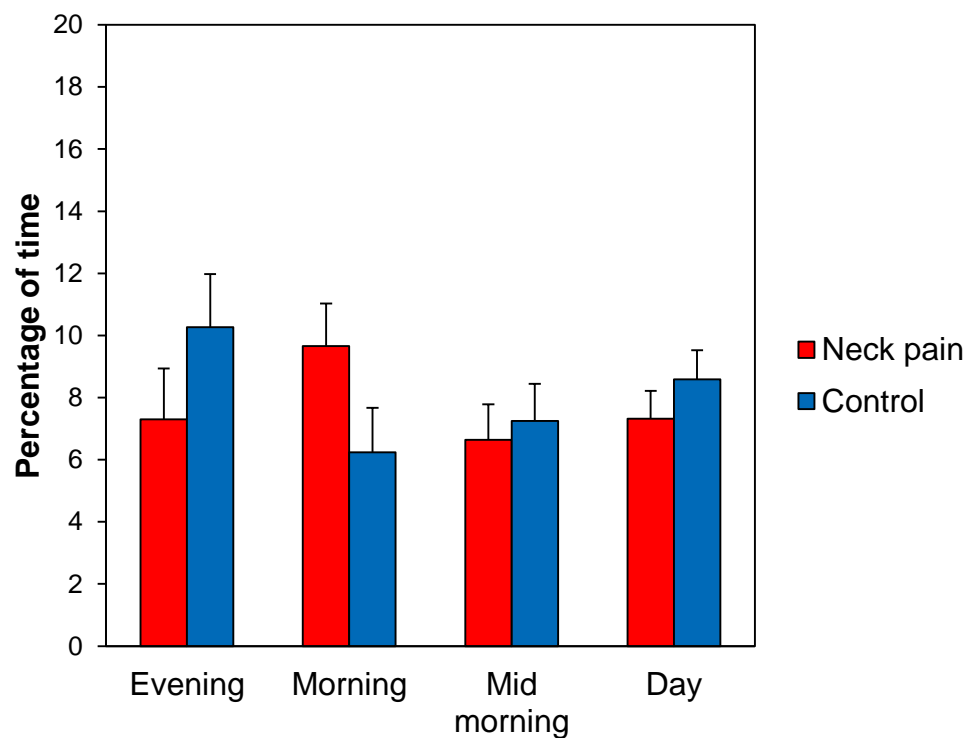
Mönster av fysisk aktivitet

Olika mönster av aktivitet/inaktivitet hos smärt- och kontrollgruppen.

Lying time

Walking time

Konklusion - Studie II

- Ökad puls och minskad HRV reflekterade minskad parasympatisk aktivitet under sömn (sämre återhämtning) hos gruppen med NSP.
- Gruppen med NSP var mer inaktiva och visade ett förändrat mönster av fysisk aktivitet jämfört med kontrollgruppen.
- Fysisk aktivitet förklarade inte skillnader i autonom reglering mellan grupperna.

Studie III

Specifikt syfte:

Undersöka daglig fysisk aktivitet, autonom reglering och upplevda symptom under arbete och fritid hos arbetare med kronisk smärta i nacke-skuldra

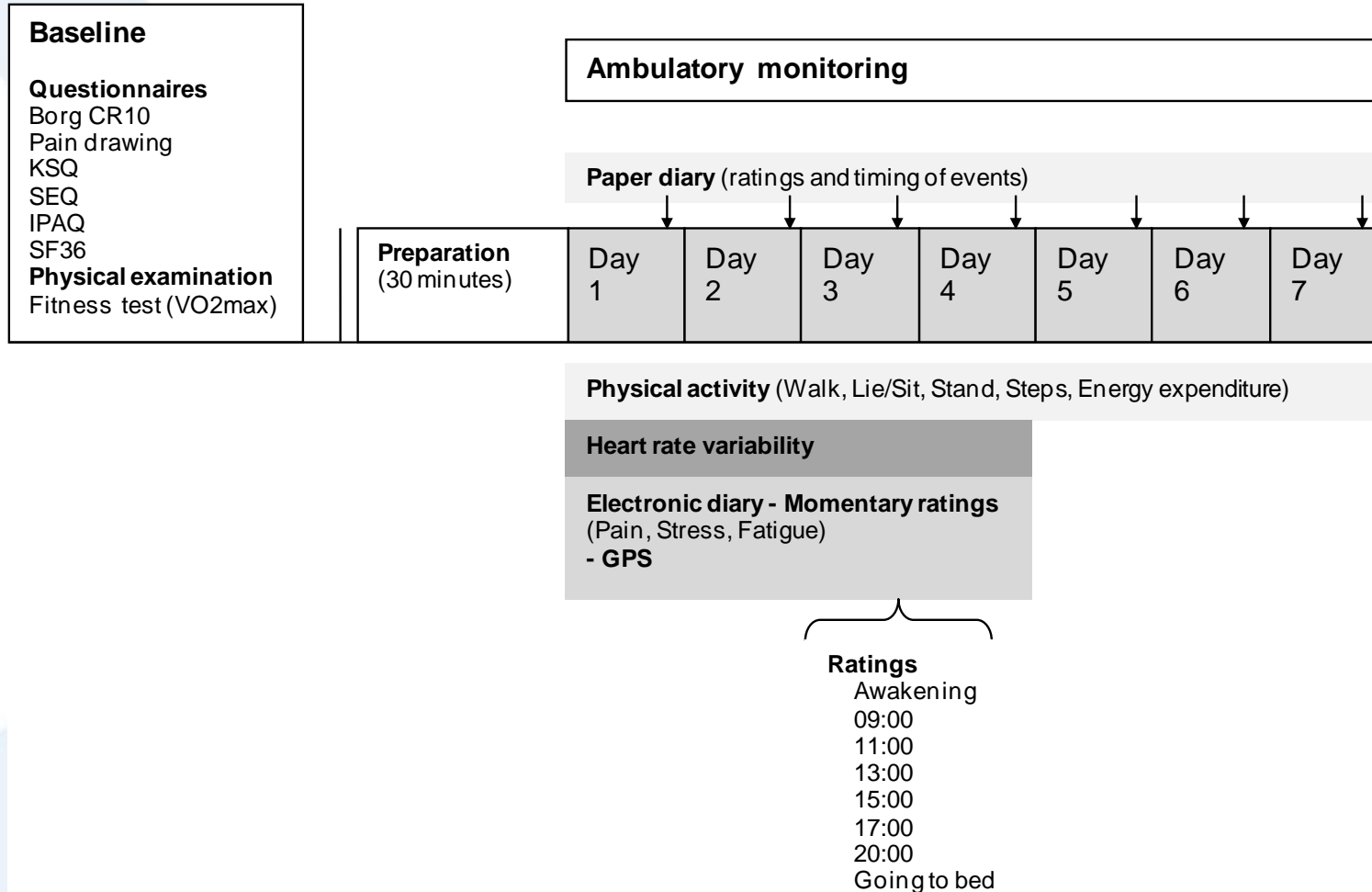
Försökspersoner - Studie III

- Arbetare med kronisk smärta i nacke-skuldra (n=29).
  - Smärtintensitet = 4.2 (CR10 skalan, 0-10)
  - Duration = 10 år
- Friska kontroller (n=27), matchade för kön och ålder.

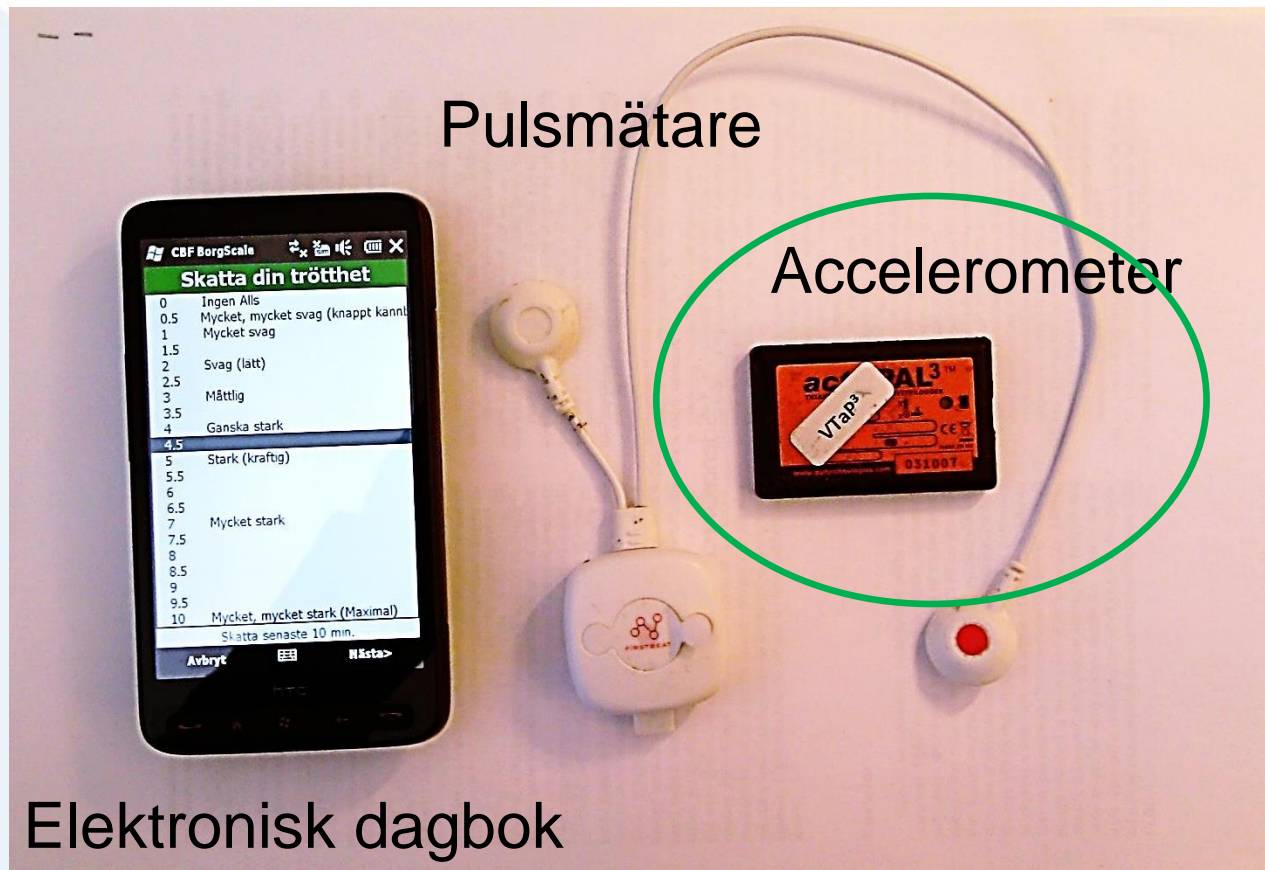
Lämpliga personer med smärta undersöktes av en sjukgymnast och rapporterade smärta, ömhet och stelhet i nacke-skuldra.

Exklusion: medicinering och sjukdomar med påverkan på smärta och/eller kardiovaskulär reglering, traumatisk eller reumatisk smärta och sjukskrivning (>2 veckor).

Protokoll - Datensammlung

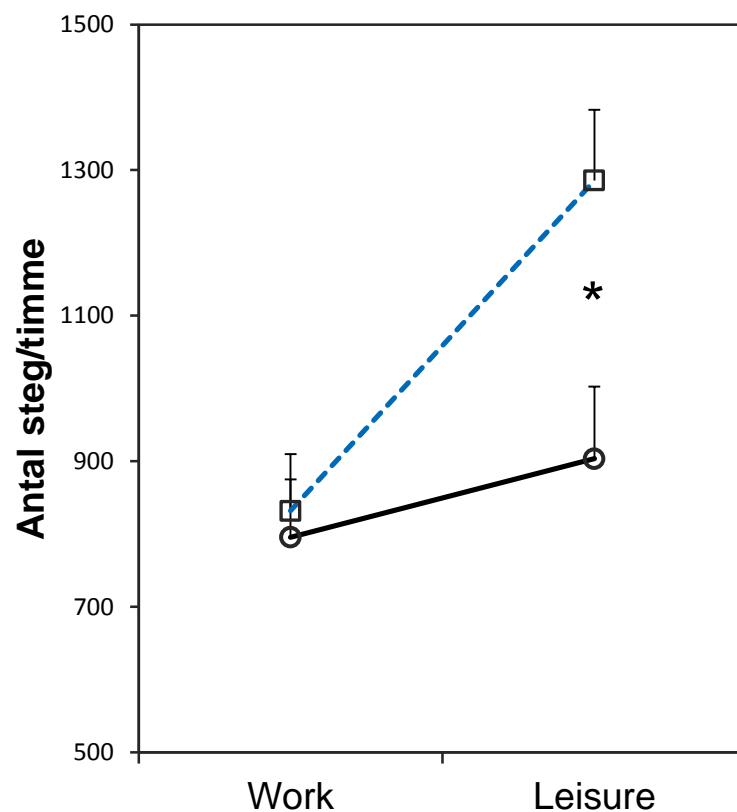
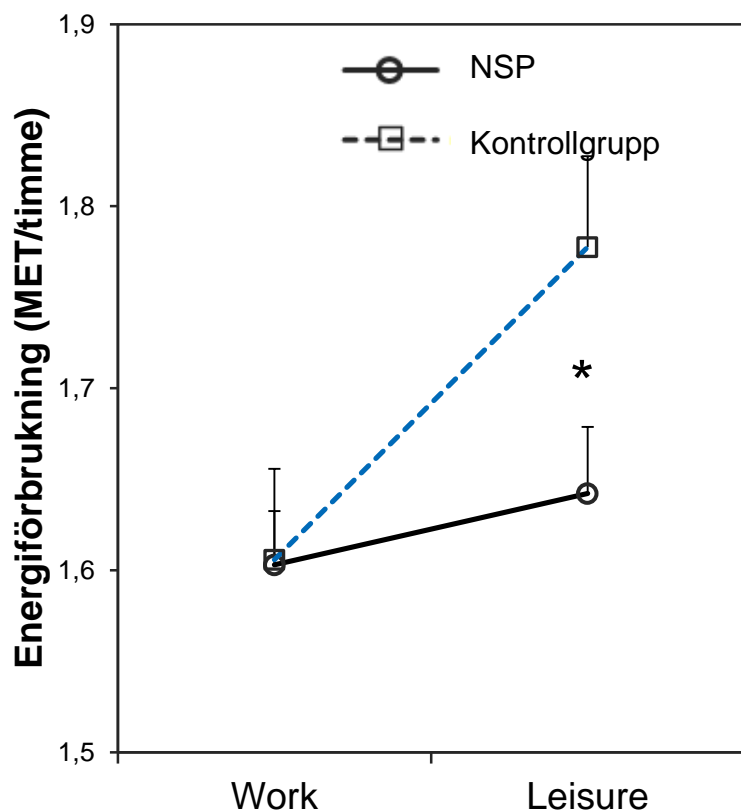
Mätutrustning

Många fördelar med direkta metoder jämfört med frågeformulär

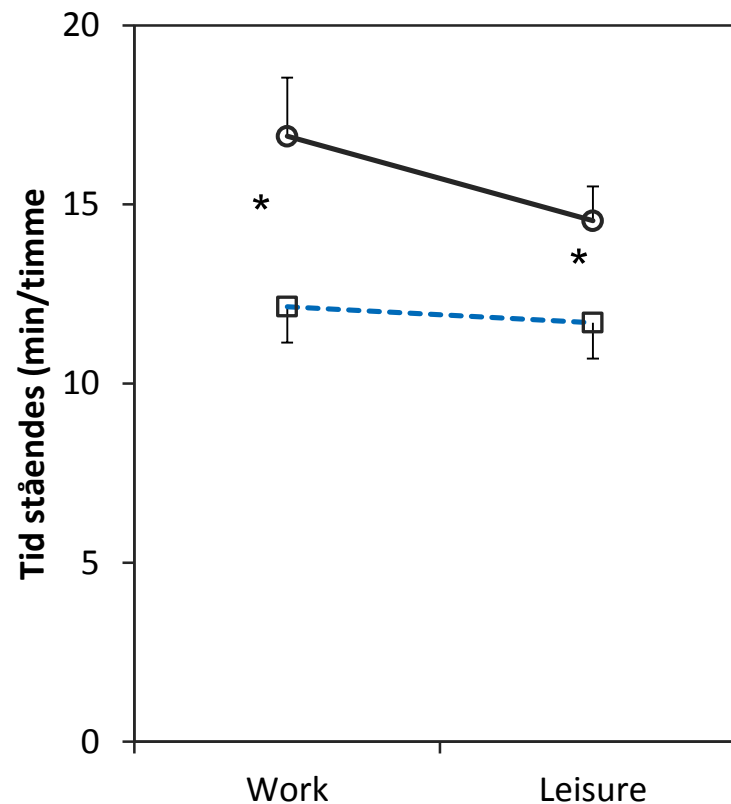
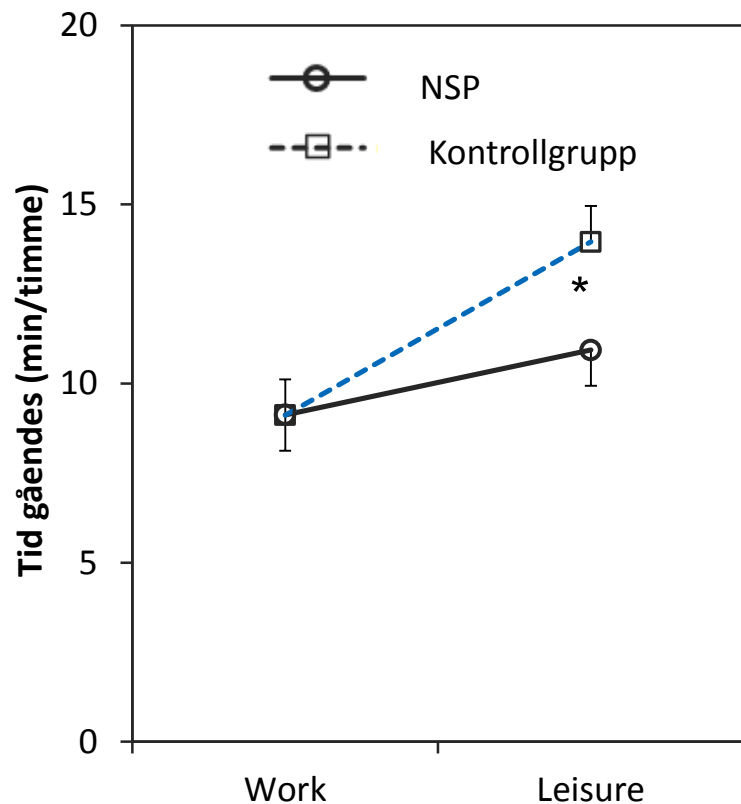
Huvudresultat - Studie III

Fysisk aktivitet (arbetsdagar)

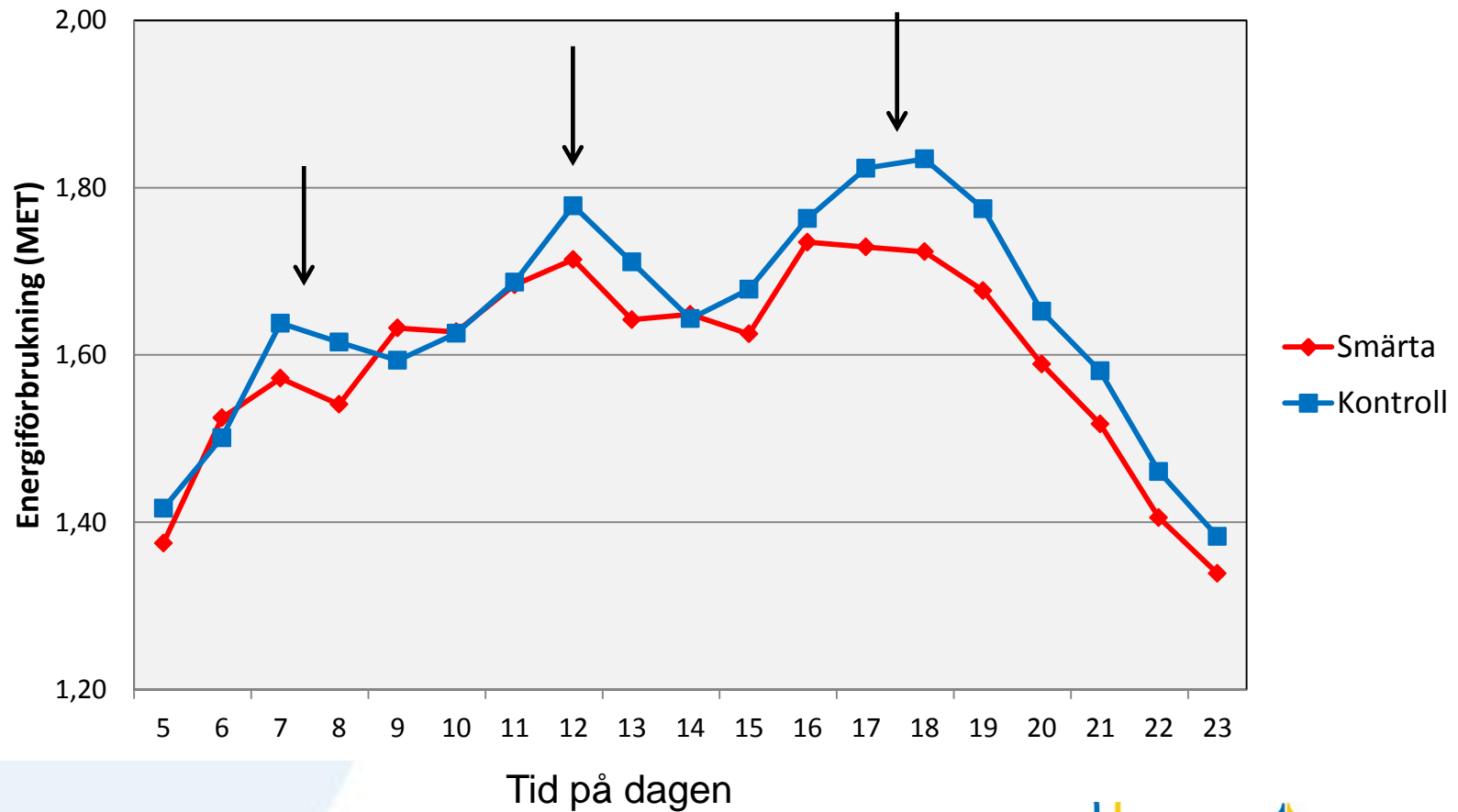

Huvudresultat - Studie III

Fysisk aktivitet (arbetsdagar)

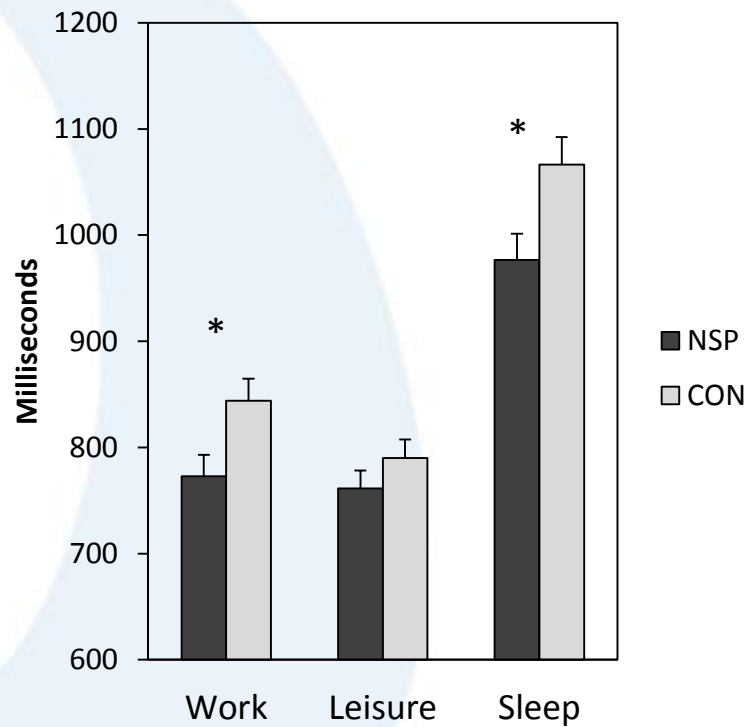
Mönster av fysisk aktivitet

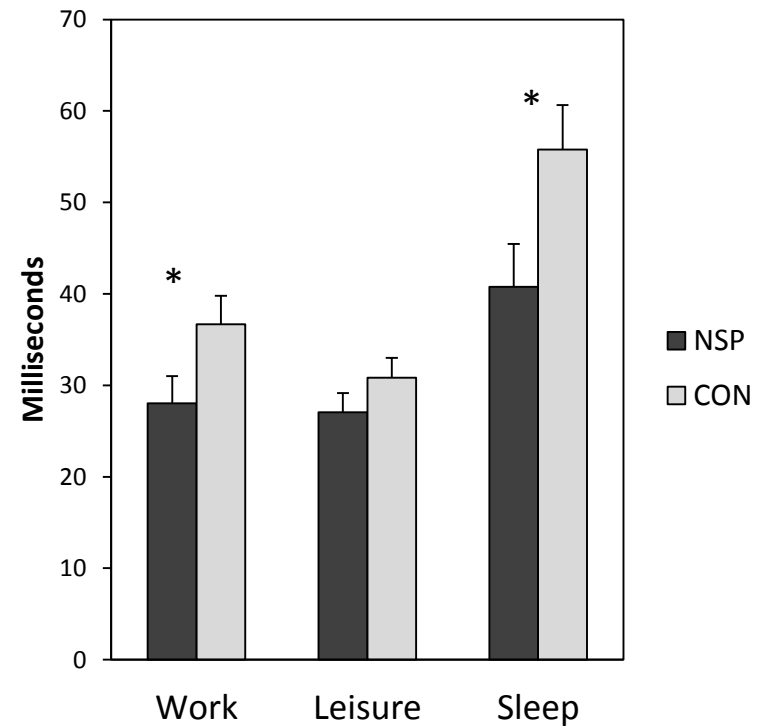

72-timmar hjärtfrekvens och HRV

RR intervals

RMSSD

Relationen mellan fysisk aktivitet och HRV

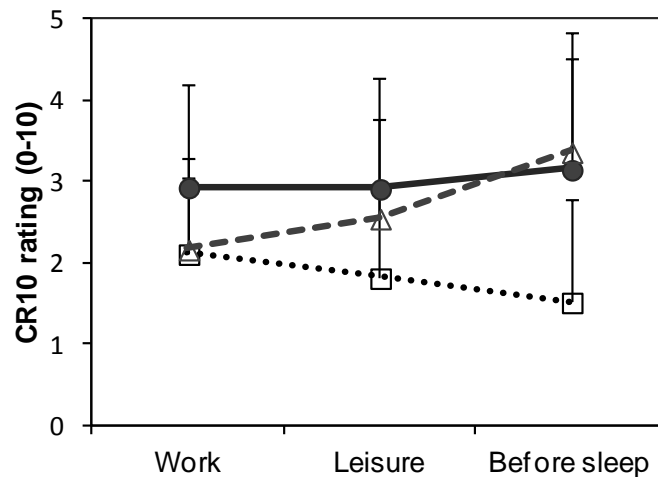
- Daglig fysisk aktivitet var positivt associerat med HRV.
  - Gruppskillnader i HRV minskade vid kontroll för fysisk aktivitet på fritiden
  - Positiva korrelationer mellan fysisk aktivitet på fritiden och HRV under sömnen.
- HRV var inte associerat med upplevd stress eller sömnkvalitet.

Sympatisk respons till fysisk aktivitet

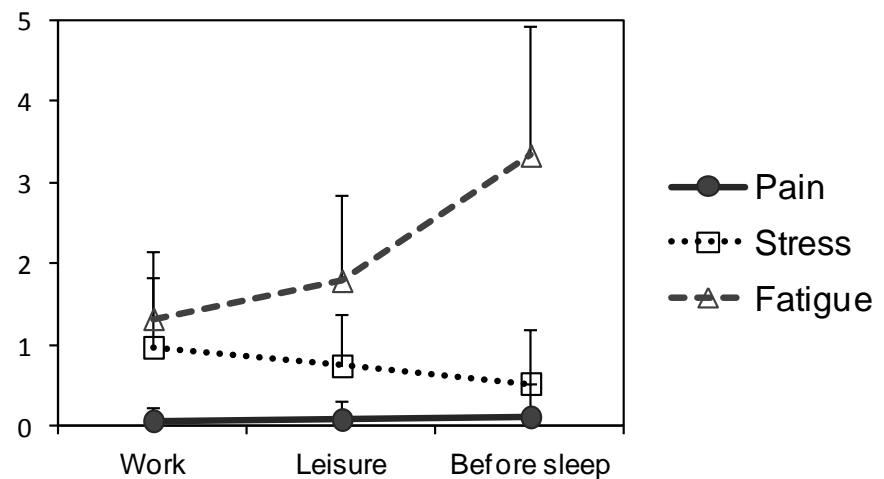

Skattningar (elektronisk dagbok)

A) NSP

B) CON

Konklusion – Studie III

- Reducerad HRV reflekterade en obalanserad autonom reglering hos arbetare med kronisk nacksmärta, speciellt på natten
- Smärtgruppen visade minskad fysisk aktivitet på fritiden än kontrollgruppen.
- Gruppskillnader i HRV förklarades av fysisk aktivitet på fritiden.

Sammanfattande konklusion

- Fynden stödjer hypotesen om avvikelser i ANS reglering hos personer med långvarig NSP.
- Kardiovaskulära variabler reflekterade minskad parasympatisk aktivitet under sömn och förändrad sympatisk respons på fysisk belastning hos personer med NSP.
- Gruppskillnader i HRV påverkades av fysisk aktivitet

Studie IV Samband mellan stillasittande och NSP

Bakgrund

- Stillasittande är en möjlig riskfaktor för besvär i nacke-skuldra
- Studier baserat på självskattningar visar samband mellan långvarigt stillasittande och nacksmärta
- Det saknas studier som undersöker stillasittande med objektiva metoder.
- Det saknas även studier som undersöker sittandets konsekvenser separat på både arbete och fritid

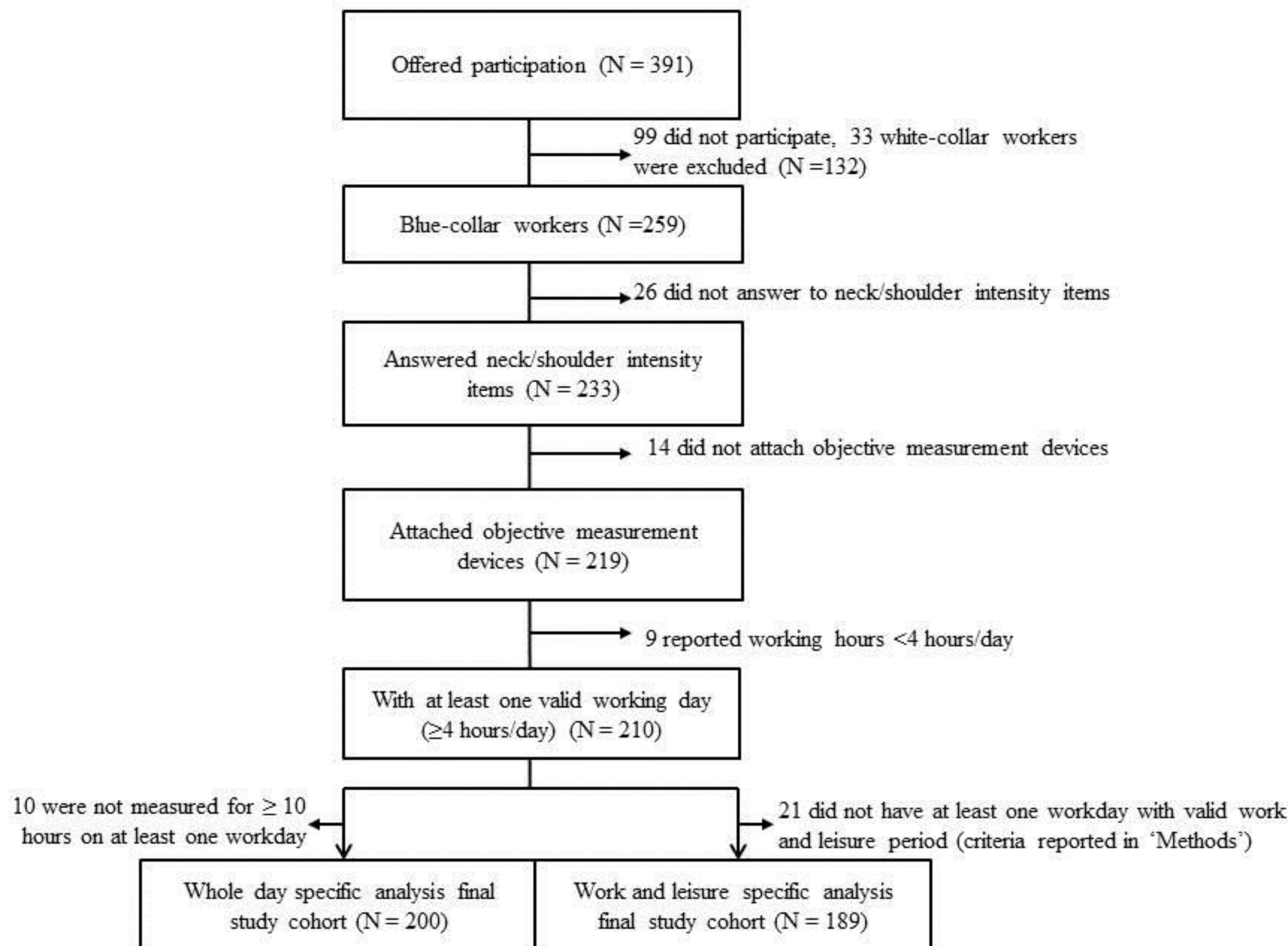

Syfte

- Att undersöka sambandet mellan objektivt registrerad stillasittande på arbetet och fritiden med smärta i nacke-skuldra

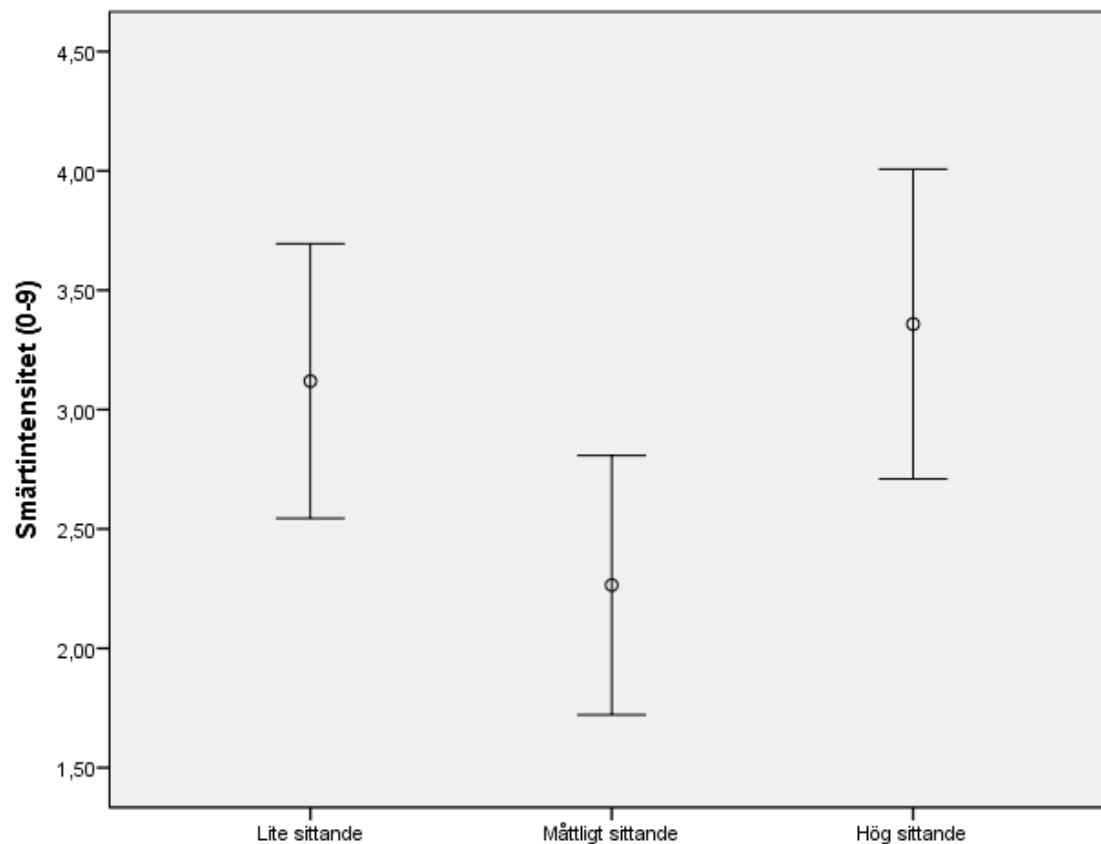
Metod

- Tvärsnittstudie på 202 arbetare (116 män och 84 kvinnor) inom 7 olika yrkesgrupper.
- Två accelerometrar (actigraph) användes för att registrera tid spenderad sittandes under fyra dygn.
- En numerisk skala (NRS) användes för att skatta smärta från 0 (ingen alls) till 9 (mycket stark).
- Logistisk regressionsanalys användes för att analysera sambandet mellan kategorier av sittande (lite, måttlig, hög) och smärta i nacke-skuldra (låg <4 , hög >4).

Resultat

- Vi fann ett U-format samband mellan tid sittandes per dag och smärta i nacke skuldra.

Resultat

	Total sample				Males				Females			
Logistic regression	N	OR	CI	P	N	OR	CI	P	N	OR	CI	P
Model 1 (age and gender adjusted)												
Low sitting	202	2.06	0.93 - 4.57	.07	118	2.91	0.96 - 8.84	.06	84	1.36	0.53 - 4.35	.61
Moderate sitting	1				1				1			
High sitting		2.53	1.16 - 5.52	.02		3.74	1.28 - 10.92	.02		1.51	0.46 - 5.02	.50
Model 2 (adjusted for age, gender, BMI and smoking)												
Low sitting	191	2.32	1.0 - 5.39	.05	113	4.22	1.20 - 14.93	.03	78	1.20	0.36 - 4.02	.77
Moderate sitting	1				1				1			
High sitting		3.15	1.36 - 7.29	.007		5.97	1.7 - 20.78	.005		1.42	0.40 - 5.05	.59
Model 3 (adjusted for work-related factors ^a)												
Low sitting	186	2.0	0.84 - 4.74	.12	110	3.40	1.09 - 14.6	.04	76	0.80	0.21 - 2.99	.80
Moderate sitting	1				1				1			
High sitting		2.97	1.25 - 7.03	.01		6.44	1.76 - 23.56	.005		1.19	0.31 - 4.51	.44

^a age, gender, BMI, smoking, seniority, influence at work and lifting and carrying at work.

Note: significant ($p < .05$) associations are bold faced.

Konklusion

- Både litet och mycket stillasittande är relaterat till stark smärta i nacke skuldra hos arbetare.
- Detta bör undersökas i större studier med en longitudinell design för att besvara kausala frågor.
- Samt undersöka effekter av intervention med ökad daglig fysisk aktivitet och minskat stillasittande på nack-skuldersmärta och autonom reglering.